

Univerzita Karlova v Praze

ZÁZNAM O PRŮBĚHU OBHAJOBY

BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce: *Nové germanismy v češtině*

Jazyk práce: český

Student: Renáta Neprašová

Fakulta: Pedagogická

Studijní program: Specializace v pedagogice – český jazyk a dějepis

Vedoucí / školitel: PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

Oponent(i): PhDr. Zdeňka Tichá

Předseda komise: Doc. PhDr. Martina Šmejkalová, Ph.D.

Členové komise: PhDr. Pavla Chejnová, Ph.D.

PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

PhDr. Zdeňka Tichá

Datum obhajoby: 23. května 2012

Průběh obhajoby:

Studentka prezentovala svoji bakalářskou práci. Pohovořila o cílech své práce, metodologii.

Zdůvodnila volbu tématu.

Cílem autorky bylo dokázat, že němčina je jazyk, z něhož se do češtiny i v současné době přejímají lexikální jednotky. Pohovořila o slovnědruhových typech, které se v nové češtině objevují, vše demonstrovala na příkladech.

Předsedkyně komise se zeptala na kritéria výběru neologizmů do práce. Autorka pohovořila o zdrojích zkoumaného materiálu. Reagovala i na další dílčí dotazy celé komise.

Vedoucí práce

Studentka provedla poměrně solidní analýzu neologického materiálu germanizmů, který srovnala s již popsaným materiálem ve starších výkladových slovnících. V práci se objevují určité nepřesnosti a nejasnosti.

Připomínky vedoucího práce

4.1	V kapitole věnované podbízivosti a reklamě ve vztahu k užívaným germanizmům autorka uvádí dvě lexikální jednotky, u jedné zdůrazňuje srozumitelnost pro turisty, u druhé úspornost a podbízivost reklamy – v čem vlastně tu podbízivost spatřuje?
-----	---

4.2	Adjektivum <i>hajsavý</i> nemá v češtině přejaté základové substantivum, neboť je i v němčině podle mě východisková jednotka slovtvorných možností adjektivní.
4.3	Je otázka, zda zpracovávat lexikální jednotku, která je v příkladovém textu charakterizována jako přechnutí – <i>švajšmekr</i> .
4.4	Autorka na s. 33 uvádí, že v materiálu jsou zaznamenána konkrétní ženského rodu odvozená sufixem <i>-ka</i> , ale uvádí pouze jeden případ, kde je navíc sufix <i>-čka</i> (koštovačka) – na dalších stránkách už má lexém slovtvorně popsany správně.
4.5	U obhajoby by autorka měla vysvětlit, proč se přiklání u slova <i>rösti</i> k tomu, že jde o femininum – s. 34.
4.6	Některé popisy významů nejsou vhodně nastylizovány, např. <i>přegrassovat</i> by jako sloveso mělo být opřeno ve výkladu o sloveso.

Reakce autorky

Autorka spatřuje podbízivost reklamy jako snahu o zaujetí pomocí krátké jednotky. Adjektivum *hajsavý* vidí jako přejaté, typicky adaptované (s odkazem na Mravinacovou). Jednotku *švajšmekr* autor zpracovává jako typický okazionalismus, se kterým autor ovšem v textu dále pracuje. Femininum na *-ka* je např. *fofrovka*. Slovo *rösty* se ve všech výskytech objevuje v plurálu, rod určuje analogicky podle českého víceslovného pojmenování „bramborové placky“. Výtka ke slovesu *přegrassovat* nebyla opodstatněná – přehlédnutí vedoucího práce.

Oponent práce

Neologická tematika je v jazykovědném zkoumání poměrně atraktivní. Studentka Renáta Neprašová si jako téma své bakalářské práce zvolila sledování nových germanismů v češtině; rozumíme tím sledování nových germanismů v současné češtině, ale autorka se u tohoto tématu nevyhnula ani pohledu na germanismy v češtině obecně.

Stejně jako u všech lingvistických prací věnovaných podobnému tématu je prvním úskalím získávání jazykového materiálu, druhým jeho odborné zpracování.

V úvodu bakalářské práce autorka zpřesňuje téma své práce, osvětluje důvody, které ji k výběru tématu vedly; dále v úvodu předkládá strukturu své bakalářské práce.

Po úvodu následuje teoretická část bakalářské práce, v níž se autorka věnuje nejprve terminologii a vymezení pojmů/termínů neologismus, výpůjčka/přejímka a germanismus, a to s využitím odborné literatury, jak české, tak německé. V další části práce se autorka zabývá přejímáním cizích lexikálních jednotek, přičemž se zaměřuje na germanismy v češtině a analyzuje germanismy v českých výkladových slovnících (Slovník spisovného jazyka českého, Slovník spisovné češtiny), v publikaci Co v slovnících nenajdete, v Novém akademickém slovníku cizích slov a v obou svazcích slovníku Nová slova v češtině. Následně se autorka věnuje germanismům v neologickém materiálu, a to s akcentem na užití jednoslovných přejímek z důvodu jazykové ekonomie, výpůjčky označující cizí realitu, cizí slova jako prostředky funkční stylové diferenciaci, na výpůjčky v komunikaci mladé generace, na přejímky užívané za účelem podbízivosti reklamy a na přejímky z hlediska pravopisné adaptace.

Část bakalářské práce věnovaná integraci a adaptaci přejímek je syntézou poznatků o přizpůsobování přejatých výrazů, u nichž dochází k adaptaci ortograficko-ortoepické, k adaptaci morfologické, slovotvorněparadigmatické a lexikální.

V další části bakalářské práce je již analyzován neologický materiál a vyexcerpované nové germanismy jsou děleny dle několika kritérií. Prvním z nich je příslušnost k jednotlivým slovním druhům, kterou má dle autorčiných slov demonstrovat „...četnost a produktivitu přejímaných substantiv, adjektiv, adverbii a sloves.“ (s. 28) Dále autorka vyčleňuje pojmenování vzniklá dle názvů německých produktů, společností a skupin.

V závěru bakalářské práce autorka shrnuje cíle práce a zároveň upozorňuje na problémy, s nimiž se při práci potýkala, mezi něž patří určení vztahu mezi neologismem a jeho motivantem a rovněž podání výkladu významu jednotlivých slov.

V textu bakalářské práce je patrný značný zájem o zvolenou tematiku a snaha zpracovat ji maximálně systematicky – to se autorce v rámci, v němž se pohybovala, podařilo. Velkým přínosem bakalářské práce je právě lexikální materiál v ní obsažený, který se ale do jisté míry ztrácí v samotném textu – slovník germanismů anebo jen rejstřík se stručným výkladem a odkazem na příslušnou stránku textu bakalářské práce by byl bezpochyby dobrým řešením.

Souhrnně lze říci, že bakalářská práce autorky Renáty Neprašové má velmi dobrou úroveň, jak obsahovou, tak formální, autorka prokázala jak schopnost pracovat s odbornou literaturou k danému tématu, tak schopnost samostatné práce na zvoleném tématu. Některé formulační nedostatky vyplývají zcela pochopitelně z malé zkušenosti s psaním podobných textů.

Poznámky a připomínky:

1) Do jaké míry autorka pracovala s korpusem, resp. s vyhledáváním v něm, a to při ověřování jazykových jednotek, jak jejich doloženosti vůbec, tak prvního registrovaného výskytu, např. výrazy *enderák*, *švenkr*, *koštovačka* jsou v korpusu doloženy k roku 1993; podobně *dederonský* – v korpusu doloženo 1993; rovněž *dederon* ve významu „obyvatel NDR“ (1994), v korpusu i *dederón* – 2 výskyty (2001, 2003) – (korpus orig_syn).

2) Je autorka bakalářské práce obeznámena s existencí webového hnízda LEXIKO – <http://lexiko.ujc.cas.cz/?> Je v něm databáze heslářů obsahující hesláře reprezentativních výkladových slovníků češtiny a hesláře několika slovníků speciálních. Dá se tak zjistit, že např. slovo *štendr* je doloženo v listkovém archivu ÚJČ AV ČR, v. v. i., z roku 1948, a to ve významu „opěrný sloup, stojka“ a v tomto významu jej zachycuje Slovník spisovného jazyka českého: *štendr*, -u m. (z něm.) horn. slang. stojka I 2: v tlačné hornině štendry se lámou (Pluh.). Slovo *švenkr* je v listkovém archivu doloženo v 70. letech 20. století, spolu se slovesem *švenkrovat*, resp. *švenkrovati*. Sloveso *štosovati* uvádí Příruční slovník jazyka českého: **štosovati** ned. *technol. slang vyrážeti, na hrubo opracovávati*. Starý Andres horlivě „štosoval“ podešve. Čap. Ch.

3) V bakalářské práci je důsledně užívána podoba *neologismus*, tedy „-ismus“. Co k tomu autorku vedlo?

4) Jedna poznámka formální – v bakalářské práci několikrát zmiňovaná paní Tintěrová zajišťuje excerpci neologického materiálu po technické stránce, jakožto středoškolsky vzdělaná pracovnice nemůže zajišťovat metodiku excerpčních prací, to náleží lexikografovi.

Dotazy a připomínky oponenta práce

4.1	V terminologickém vymezení pojmu/termínu výpůjčka/přejímka – k jakému pojetí se autorka bakalářské práce přiklání?
4.2	Při práci na neologické excerpční databázi a následně při psaní bakalářské práce autorka bezpochyby zjistila, že neologická excerpční databáze neobsahuje jen neologické lexikální jednotky – je třeba na tento fakt nezapomínat, a i přes množství údajů v databázi významy i doloženost lexikálních jednotek ověřovat. Jaké jsou zkušenosti autorky s prací na neologické excerpční databázi a s jejím využitím při zpracovávání dílčí tematiky, k níž germanismy v současné češtině náležejí?
4.3	Již několikrát jsme zmínili atraktivnost tématu a s tím související fakt, že novým germanismům v současné češtině není věnována příliš velká pozornost – neuvažuje autorka o diplomové práci s touto tematikou?

Reakce autorky

Výchozí pro autorku byla databáze Neomat, s korpusem zatím nepracovala, to plánuje při přípravě diplomové práce, s dalšími databázemi pracovala, vysvětlila, proč zařadila některé jednotky – zvrtné sloveso, revitalizmy (*švenkr*), neosémantizmy. Grafickou podobu *neologismus* (se s) volila dle svého úzu. Představila rovněž další plány s tématem.

Diskuse

Probíhala po celou dobu obhajoby.

Předsedkyně komise položila otázku, zda nějak vymezila termín „nový germanizmus“. Autorka brala jako nový germanizmus jednotku, která byla do databáze Neomat zařazena.

Dále se předsedkyně komise zeptala, zda autorka sledovala vývoj termínu ve vztahu k postojům jazykového společenství. Autorka se tím zatím nezabývala, nicméně předpokládá, že na jednotku budou vázány jisté konotace, alespoň pro některé vrstvy české společnosti.

Studentka skvěle připravila obhajobu, výborně argumentovala a její výkon u obhajoby byl po všech stránkách přesvědčivý.

Výsledek obhajoby: výborně

doc. PhDr. Martina Šmejkalová, Ph.D.
[jméno předsedy]